

ГЛАСНИК ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
HERALD OF THE GEOGRAPHIC SOCIETY OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

ГОДИНА 2003.
YEAR 2003.

Свеска 8
Volume 8
UDK: 341.217(4)

Мићо Стојановић,
Игор Зекановић

УПОЗНАЈМО ГЕОПОЛИТИЧКУ ФИЗИОНОМИЈУ
ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Европска унија – то је стварање једне нове Европе – организација и будућа нова европска држава, тј. Сједињене Европске Државе (СЕД), чији је циљ економско, војно и политичко осамостаљивање европског континента у односу на друге колосе и моћнике савременог свијета.

Занимљиво је, ЕУ се континуирено, демократски и самоопредељујући постепено стварала (настала и развијала се), почевши од 1951. године, кад су је као Европску заједницу сачињавале само 6 европских самосталних држава (Белгија, Француска, СР Њемачка, Луксембург, Италија и Холандија), до 1973. када је била проширења са још три чланице (Данска, Ирска и Велика Британија) – и створиле заједницу деветорице. И овдје се нијестало. Проширење се одвија са новим државама од 1981. до 1986. па све до 15 земаља чланица (Белгија, Француска, СР Њемачка, Луксембург, Италија, Холандија, Данска, Ирска, Велика Британија, Грчка, Шпанија, Португалија, Шведска, Финска и Аустрија).¹

Тако, дакле, ЕУ је заједница 15 европских земаља повезаних заједничким интересима и политиком које покривају подручје економије, индустрије, социјалног питања, грађанских права, спољне политике.

Европска унија је, као геополитички субјект, препознатљива по томе што има свој европски парламент, једино тијело које директно бирају њени грађани. Од савјетодавног тијела, затим, тијела за сарадњу, временом је прерасло у институцију која учествује у доношењу одлука. Данас Европски парламент има 626 посланика из земаља које чине ЕУ.

Поред Парламента ЕУ има и Европску комисију, – једну од пет основних институција ЕУ, а задатак јој је да осигура спровођење оснивачких уговора и заступа интересе заједнице. Комисију чини 20 чланова коју споразумно бирају земље чланице, а потврђују их Европски парламент коме је Комисија одговорна.

Европска унија има и Савјет Европе, који као међународна организација у земљама чланицама проглашава демократију, поштовање људских права и

¹ М. Стојановић, И. Зекановић: Обликовање геополитичке карте Европе, Хералд, Географско друштво Републике Српске, Бања Лука, 2001. год., стр. 143–144.

правну државу. (Сједиште овог Савјета налази се у француском граду Стразбуру).

Затим, симболи ЕУ су Дан Европе, Застава и Ода радости, химна ЕУ. А валута евро, као заједничка монета, коју од 1. јануара 2002. године користи 12 земаља чланица, потврђује компактност почетне државности ЕУ.

Треба истаћи да се ради и о проширењу ЕУ, а то је израз који се користи за процес примања европских држава у пуноправно чланство нових чланица.

У оквиру ЕУ сусрећемо се са појмом "Партнерство за мир", тј. програмом војне сарадње, размјене, технологије и искуства између европских земаља. Циљ Партнерства за мир је и стварање односа повјерења између чланица, програма и савтарање механизама за рјешавање конфликтака без употребе војне сile.²

Европску унију, као геополитичку категорију, карактерише и јединствено тржиште, а то је појмовни оквир за уједињење економског подручја у ЕУ путем остварења тзв. "четири слободе" – слободе кретања људи, робе, услуга и капитала без унутрашњих националних граница и царинских баријера.

Међутим, у свим овим процесима није занемарена студија изводљивости – документ којим се утврђује изводљивост напретка између ЕУ и земаља Југоисточне Европе у складу са Процесом стабилизације и придрживања, с крајњим циљем закључивања споразума о стабилизацији и придрживању. Треба схватити да се у Студији анализирају елементи Споразума о стабилизацији и придрживању – политички и економски.

Заправо, Споразум о стабилизацији и придрживању је нова алтернатива европских споразума понуђена земљама Југоисточне Европе у процесу стабилизације и придрживања. Споразумом се одређују општа начела, политички дијалог, регионална сарадња, слобода кретања робе, кретања радника, пружање услуга и капитала, усклађивање закона, спровођење закона и правила тржишне конкуренције, правосуђа и унутрашњих односа, политичка сарадња и финансијска сарадња.

Да би се оствариле врхунске идеје о стварању заједничке европске државе у јуну 1995. године у Луксембургу су Белгија, Луксембург, Француска, Њемачка, Холандија, Италија, Португал, Шпанија, Грчка, Аустрија, Шведска, Француска и Данска (али не Ирска и Велика Британија) потписале Шенгенски споразум којим је договорено укидање унутрашњих заједничких граничних контрола и увођење слободе кретања за сва физичка лица земаља потписница, других земаља чланица ЕУ или трећих земаља.

Као круна за обликовање државности постоје заједничке војне снаге оличене у војној организацији НАТО, али још увијек у саставу са Канадом и САД.

Најзад, оно што не треба занемарити, постепена интеграција у Европи треба да иде упоредо са поновним успостављањем споразумних и пријатељских веза између народа и земаља региона на Балкану. Ради се о демократском помирењу и регионалној сарадњи с једне стране, приближавању сваке од ових земаља ЕУ, с друге стране, да чине џелину.

² Уз Албанију, Србију и Црну Гору, ни БиХ није чланица овог Партнерства, али су упутиле захтјев за пријем. Треба нагласити да су норме за улазак у ову асоцијацију врло ригорозне.

Европску унију прате земље Балкана које су одабрале Европу. У том смислу дефинисан је посебан уговорни однос, споразум о стабилизацији и асоцијацији, који комбинују постепено тварање тржишта, одговарајућу техничку помоћ али и политички дијалог који се мора још више користити и ојачати. То подразумјева сарадњу између земаља овог региона у циљу развоја њихових узајамних веза, поштовање интегритета и суверенитета сваке земље појединачно, без обзира на историјску оптерећеност и још увијек нерјешена нека међусобна питања.³

Као важан економски чинилац на Балкану, Европа је већ сада и политички и привилеговани партнери. То је била у Македонији стављајући печат на институционални компромис између различитих сукобљених страна, при чему је угащено једно опасно потенцијално ратно жариште у овој земљи. (Сукоб Шиптара и Македонаца). Посредовала је у стварању нове државе Србије и Црне Горе у фебруару 2003. године. (На жалост и растурању посљедње Југославије – СР Југославије). Европска унија настоји да смијени снаге НАТО у БиХ, као што већ даје подршку домаћим полицијским снагама. На тај начин, Европљани преузимају суштински дио међународних напора за одржавање мира и обнову у балканском региону, али и у тијесној сарадњи са САД које имају знатне војне и друге снаге у БиХ и Косову и Метохији.

На крају, прикључење ЕУ не може да се сведе на пуки низ техничких формалности; потребно је усвојити европски пројекат као свој (сваке државе), пројект једне уније која тежи све тјешњој сарадњи између држава и народа. Представници цијелог друштва западног Балкана, од Сарајева до Приштине, од Београда до Скопља, од Загреба до Тиране, требају схватити да се мора извршити корјенита трансформација њихових друштава, у циљу поштовања политичких, етничких, економских и социјалних норми које Европа пред њих поставља. Потврдiti ово, је повјерење у будућности која ће на европском континенту бити заједничка. А прокоцкati шансу, значило би крајњу неозбильност и несхватање позиције у којој се Балкан сад налази!? Јер, јасно је; будућност Балкана је прије свега у рукама народа који овде живе. На њима је да потврде опредељеност за Европу и извуку закључке⁴, тим прије што је пријем условљен различитим и тешким условима. На пример, Европска унија и 10 земаља које ће 1. маја постати њене чланице годинама се интензивно припремају за "историјски дан", али многи послови још нису завршени и у току је трка с временом (и то су признали и бриселски званичници).

При томе се највише труда улаже у усклађивање њиховог законодавства са законима чланица ЕУ, што је најкомплекснији посао.

³ Европа ће успостављањем моћних финансијских инструмената, у оквиру програма за стабилизацију и прикључење, дати балканским земљама 4,65 милијарди евра (око 10 милијарди КМ) у периоду од 6 година. Овоме треба додати и финансијску подршку већу од 8 милијарди евра коју Европа даје у задње 4 године као хуманитарну помоћ, али и као зајам Европске инвестиционе банке и Европске банке за обнову и развој, те билатералну подршку држава чланица. Европска унија даје привилеговани бесцарински приступ на заједничко тржиште за готово све производе.

⁴ Укључујући се у акцију примања балканских земаља у ЕУ, Европа и САД су коначно одустале од раније концепције стварања прелазне асоцијације на овом дијелу ЈИ Европе – тзв. ЕвроСлавија.

Након поприличног одуговлачења, проширење Европске уније напокон прелази из апстрактног у конкретно.⁵

Према оцјени стручњака у Бриселу, обилни посао вјероватно неће бити окончан до 1. маја текуће године па ће ЕУ бити присиљена да новим чланицама "прогледа за неке ствари кроз прсте" (у жељи да их прими).

У функционисању проширене ЕУ у почетку ће бити веома тешко успоставити хармонију и равнотежу, прије свега имајући у виду да таква ЕУ почиње да живит без устава. (Било је покушаја да се Устав ЕУ донесе, али по тим питањима није постигнут консензус).

Нове чланице неће моћи одмах да уживају у "Европи без граница", на основу Шенгенског споразума којем ће одмах приступити, јер ће бар до краја 2007. године између старих и нових чланица постојати гранична контрола.

Према најновијем испитивању су само Малта, Кипар и Словенија близу просјечног стандарда старих чланица. (Неће уједињена Европа сиромашне чланице).

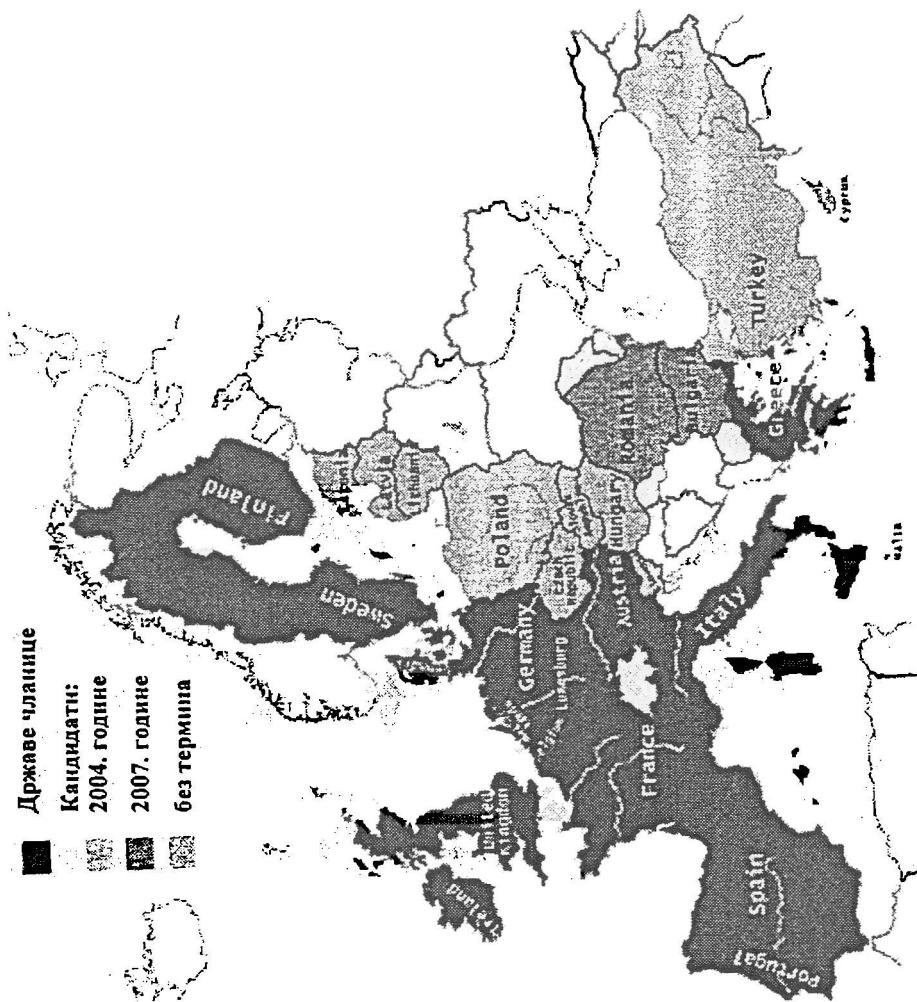
Већина европских политичара се слаже да ће процес уједињена Европа бити завршен када у ЕУ уђу земље Балкана, и ако има мишљења да тај процес умногоме зависи од пријема Турске (чији је само мали дио европски).⁶ Такође, има и оних који виде Турску као само маргиналну европску земљу и не слажу се с њеним увођењем у ЕУ.

---

⁵ Дана 9. октобра 2002. године Европска комисија је објавила да ће 10 земаља бити позвано да се пријужи ЕУ до 2004. године. Пријављено је било 13 земаља, с тим што Бугарска, Румунија и Турска нису прошле. Ова изјава, прва у којој је тачније дефинисан датум њиховог приступања Европској унији, је више него што су ове земље смјеле очекивати прије само годину дана. Кандидати су биле следеће земље: Бугарска, Кипар, Чешка, Мађарска, Латвија, Естонија, Литванија, Малта, Пољска, Румунија, Словачка, Словенија, Турска.

⁶ Поједини политичари, међутим, постављају питање да ли по тој логици једног дана улазак у ЕУ могу да очекују и Израел, Мароко, али (и још више) и Украјина и Молдавија.

Обавеза нових чланица јесте да одреде по једног представника који ће од 1. маја постати европски комесари, који у прво вријеме и практично неће имати право гласа, али могу да буду задовољни јер је мјесечна бруто плата комесара 18.000 евра.

Политичка карта Европске уније 2003. године

European Union in the year 2003
by Adrien Chaputon & www.ulfrancopain.com

LX = LUXEMBOURG
A = ANDORRA
M = MONDO
C.U. = LIECHTENSTEIN
S.M. = SAN MARINO

